

در ارتباط متقابل، انسان با نواحی؛ نکات قابل توجه زیادی وجود دارد در این درس، به برخی از این نکات می پردازیم.

در درس گذشته آموختید که سطح زمین بر مبنای معیارهای طبیعی یا انسانی ناحیه بندی می شود و انسان ها با نواحی ارتباط متقابل برقرار می کنند. اکنون می خواهیم ببینیم در این ارتباط چه نکات قابل توجهی وجود دارد.
متن های ۱ تا ۴ را مطالعه کنید. سپس، فعالیت را انجام دهید و درباره پاسخ پرسش ها با هم گفت و گو کنید.

برای موضوع متن شماره ۱ (انسان ها نواحی را به وجود می آورند) مثال دیگری ارائه دهید.

انسان ها نواحی را به وجود می آورند

۱

انسان ها در محیط های طبیعی تغییراتی به وجود می آورند. آنها برای زندگی و بهره برداری از محیط طبیعی از شیوه ها و ابزارهای متفاوتی استفاده می کنند و در نتیجه، نواحی مختلفی را پدید می آورند یا نواحی طبیعی را تغییر می دهند.

با مشاهده ویدئو و تصاویر؛ چگونگی پدید آمدن، این ناحیه
مثال: تجاری و گردشگری را تحلیل کنید.

۱ • بازارهای شناور در بانکوک، پایتخت تایلند از دیدنی های جالب توجه آسیای جنوب شرقی است. دست فروشان در قایق های چوبی روی رودخانه اصلی شهر، اجناس خود را برای فروش عرضه می کنند.
این شیوه خاص فروش کالا ناحیه ای تجاری و گردشگری به وجود آورده است که تقریباً همه گردشگران خارجی از آن بازدید می کنند.

نواحی صنعتی؛ پیرامون شهر تهران؛ طی چه سال هایی و چگونه شکل گرفتند؟

۲ • در چهل سال اخیر، با ایجاد کارخانه های بزرگ و کوچک در امتداد محورهای ارتباطی شهر تهران، نواحی صنعتی پیرامون این شهر شکل گرفته است.
(به وجود آمدن این نواحی صنعتی، تهران را به مهم ترین قطب صنایع مصرفی کشور تبدیل کرده است.)

تصاویر متن شماره 2 را تفسیر کنید و بگویید شرایط طبیعی هر ناحیه چگونه بر فعالیت های انسان تاثیر گذاشته است؟

نواحی به فعالیت های انسان ها شکل می دهند

۲

چند مثال؛ از محدودیت و موانع محیطی که موجب شده انسان ها در چهار چوب شرایط آن دست به عمل بزنند، بیاورید.
(انسان ها با پیشرفت در دانش و تولید ابزار و فناوری بر محیط های طبیعی غلبه کرده و این محیط ها را در اختیار گرفته اند) با وجود این، محیط ها و نواحی طبیعی همواره زندگی مردم را تحت تاثیر قرار داده است.
محدودیت ها و موانع محیطی موجب می شود انسان ها برای کنترل محیط و شرایط خاص آن چاره اندیشی کنند و به ابداع ابزارهایی بپردازند. در واقع، هر ناحیه شرایط خاصی را به انسان ها ارائه می کند و انسان ها در چارچوب آن شرایط دست به عمل می زنند.
برای مثال، مردم نواحی گرم و خشک یا نواحی بسیار سرد، برای کنترل محیط از روش های متفاوتی استفاده می کنند یا احداث راه آهن در کشوری که نواحی مرتفع و کوهستانی دارد، دشوارتر و پرهزینه تر از کشوری است که بیشتر زمین های آن پست و جلگه ای هستند.

مثال: تصویرها را مشاهده کنید. انسان ها در چارچوب شرایط این نواحی دست به عمل می زنند

احداث تونل و پل برای عبور قطار در ناحیه ای کوهستانی و برف گیر - سوئیس
(قاره اروپا - کشور سوئیس)

به کارگیری ماشین برفروب مجهز به جی پی اس جاده ای برای پاک سازی جاده ها - کانادا
شمال امریکای شمالی

استفاده از صفحه های خورشیدی - اداره برق سمنان
(شهری در نزدیکی تهران)

صید ماهی - فیلیپین
(جنوب شرق آسیا و غرب اقیانوس آرام)

کانادا

فیلیپین

سوئیس

سمنان

در متن شماره 3 بریده روزنامه ها را بخوانید و چند مورد از مبادلات و روابط اقتصادی نواحی را توضیح دهید

نواحی با یکدیگر رابطه و کنش متقابل دارند

۳

هر ناحیه کره زمین با دیگر نواحی **مبادلات** اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی دارد. نواحی بر روی یکدیگر تأثیر می گذارند. امروزه همه نواحی و حتی دورافتاده ترین آنها به ویژه از نظر اقتصادی، تحت تأثیر یکدیگرند.
مثال: بریده روزنامه ها را بخوانید.

نواحی تحت تأثیر تصمیم گیری های سیاسی حکومت ها هستند

۴

(نواحی فقط تحت تأثیر روابط معمول انسان ها و محیط طبیعی نیستند) بلکه حکومت ها و تصمیم گیری های سیاسی نیز به شدت بر نواحی تأثیر می گذارند.

برای مثال، برنامه ریزی یا تصمیم های یک دولت برای ایجاد ناحیه گردشگری و پارک های ملی یا صنعتی، توسعه کشاورزی در یک ناحیه، انتقال اجباری ساکنان یک ناحیه به ناحیه دیگر، وقوع جنگ بین حکومت ها و نظایر آن، می تواند موجب حفظ، تغییر یا تخریب نواحی طبیعی و انسانی شود.

دولت ها با انجام چه کارهایی موجب حفظ، تغییر یا تخریب نواحی طبیعی و انسانی می شوند؟
برای هر کدام مثالی بیاورید

مثال: 1 - برای نشان دادن اقدامات و عملکرد نادرست دولت ها در تغییر و تخریب نواحی طبیعی

• دولت امارات متحده عربی با ساختن جزیره های مصنوعی در آب های خلیج فارس، نواحی جدیدی در منطقه ایجاد کرده است. کاربری این جزایر مسکونی، تفریحی و تجاری است و ویلاها و آپارتمان های لوکس، امکانات تفریحی و بازار و هتل در این جزایر مصنوعی در حال احداث است.

برای ساختن این جزایر، مقدار زیادی سنگ و خاک از بستر خلیج فارس بالا کشیده می شود. این خاک برداری و گل آلوده شدن وسیع آب به بوم سازگان (اکوسیستم) دریایی و آب سنگ های مرجانی * آسیب رسانده است (صاحب نظران معتقدند که ساختن این جزایر پیامدهای بسیار نامطلوبی برای محیط زیست خلیج فارس دارد).

مثال ۲

• در چند سال اخیر، کشتار صدها تن از مردم مسلمان و مظلوم میانمار (برمه) و به آتش کشیده شدن خانه های آنها به دست یک فرقه بودایی افراطی موج وسیعی از اعتراضات را علیه اقدامات حکومت این کشور برانگیخته است. دولت میانمار مسلمانان را شهروند این کشور نمی داند و به همین دلیل، ساختن مسجد را نیز ممنوع کرده است. در نتیجه پاک سازی قومی * دولت میانمار، صدها نفر از مردم ناحیه مسلمان نشین این کشور به مرزهای بنگلادش مهاجرت کرده و درخواست پناهندگی نموده اند. در نتیجه، ناحیه مسلمان نشین میانمار تخریب شده است.

با مطالعه متن - کپیه نکاتی را دریافتید؟

مثال 2 - برای نشان دادن عملکرد نادرست حکومت ها و تخریب ناحیه (مسلمان نشین) در کشور میانمار

تمرین کار با متن و تصاویر مختلف و توضیح و تفسیر آن ها

گفت و گو کنید

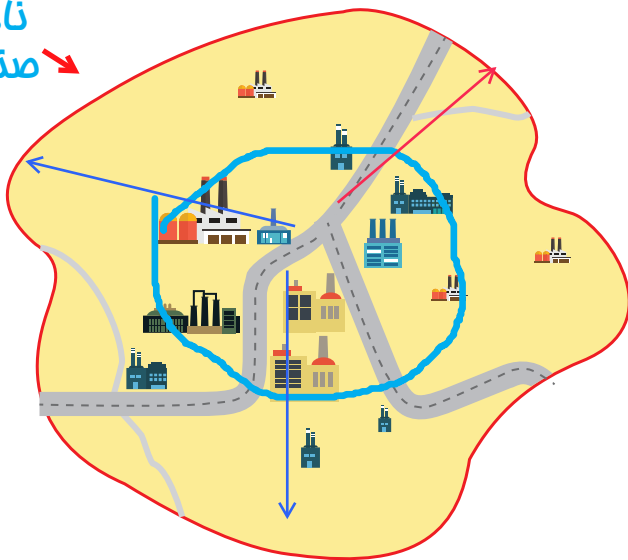

- ۱- الف) برای موضوع متن شماره ۱ مثال دیگری ارائه کنید. ب) تصاویر متن شماره ۲ را تفسیر کنید و بگویید شرایط طبیعی هر ناحیه چگونه بر فعالیت‌های انسان تأثیر گذاشته است.
- ۲- الف) در متن شماره ۳ بریده روزنامه‌ها را بخوانید و چند مورد از مبادلات و روابط اقتصادی نواحی را توضیح دهید. ب) آیا در گذشته‌های دور نیز نواحی از نظر اقتصادی با یکدیگر در ارتباط بوده‌اند؟ پ) آیا کنش متقابل و وابستگی نواحی در جهان امروز نسبت به گذشته شدت بیشتری یافته است؟ چرا؟
- ۳- با توجه به دانسته‌های خود از پایه نهم، بگویید تغییر در یک ناحیه طبیعی - مانند جنگل‌های بارانی آمازون - چه تأثیری بر سایر نواحی دارد.
- ۴- الف) با مشاهده نقشه‌های طبیعی یک اطلس، توضیح دهید که احداث راه‌آهن در افغانستان و نپال دشوارتر است یا آلمان و فرانسه. چرا؟ ب) با توجه به این موضوع، از تأثیر نواحی طبیعی بر فعالیت‌های انسانی چه برداشتی دارید؟
- ۵- الف) با مطالعه متن (۴) چه نکاتی را دریافتید؟ ب) تصمیم‌های حکومتی ممکن است موجب حفظ، تغییر یا تخریب نواحی طبیعی و انسانی شود. برای هر یک، مثالی ارائه کنید.

کانون ناحیه را تعریف کنید، هرچه از کانون ناحیه دور شویم چه اتفاقی می افتد مثال بزنید

کانون ناحیه، مرزهای ناحیه

ناحیه صنعتی

هر ناحیه جغرافیایی دارای کانون یا مرکزی است که بیشترین عوامل وحدت و همگونی در آن وجود دارند.

معمولاً هرچه از کانون یک ناحیه جغرافیایی دور می‌شویم و به طرف مرزهای آن حرکت می‌کنیم، به تدریج از عوامل همگونی آن ناحیه کاسته می‌شود و سرانجام، این عوامل ناپدید می‌گردند.

مثال اول

۱ • برای مثال، در کانون یک ناحیه صنعتی تجمع زیاد کارخانه‌ها مشاهده می‌شود. هرچه از این کانون دور و به مرزهای ناحیه مجاور نزدیک‌تر شویم، از تمرکز و تعداد کارگاه‌ها و کارخانه‌ها کاسته می‌شود؛ تا اینکه سرانجام در ناحیه مجاور، دیگر اثری از آنها نمی‌بینیم.

۲ • یک مثال دیگر در این مورد، نواحی زیست‌بوم‌هاست. همان‌طور

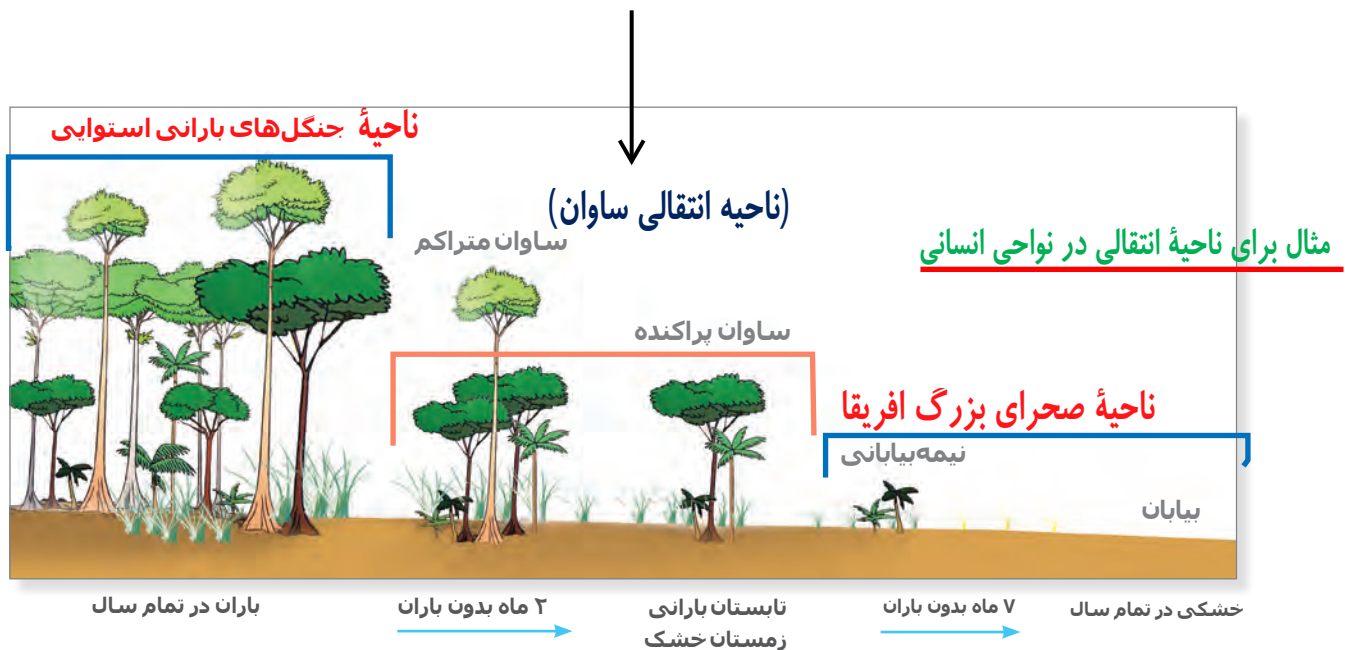
مثال دوم

که در پایه نهم خواندید، ساوان یک ناحیه انتقالی بین جنگل‌های بارانی استوایی و «صحرای بزرگ آفریقا» است (هرچه به سمت بیابان صحرا (Sahara)، پیش می‌رویم، بارندگی کمتر و علف‌های ساوان کوتاه‌تر و تنک‌تر می‌شوند و کم‌کم به مراتع مداری، که از علفزارهای کوتاه‌قد تشکیل شده است، تبدیل می‌گردند. این مراتع در حاشیه صحرا به علت خشکی هوا به استپ‌های بیابانی تبدیل می‌شوند.)

یک ناحیه انتقالی؛ که در بین دو ناحیه طبیعی قرار گرفته است مثال زده و درمورد آن توضیح دهید.

بخشی از ناحیه که بیشترین وحدت و همگونی در آن وجود دارد کانون یا مرکز آن می‌باشد

با استفاده از شکل ؛ در مورد ناحیه انتقالی ساوان توضیح دهید

یک مثال برای ناحیه انتقالی (بین دو ناحیه انسانی) بیان و در مورد آن توضیح دهید.

به نقشه رویه‌رو توجه کنید. بخش هاشورزده، ناحیه‌ای انتقالی را در امتداد دو ناحیه زبانی انگلیسی و اسپانیایی در مجاورت مرز ایالات متحده آمریکا و مکزیک نشان می‌دهد. در این بخش هر دو زبان انگلیسی و اسپانیایی رواج دارد.

تعیین مرز دقیق نواحی طبیعی و نواحی انسانی از نظر دشواری ؛ چگونه است؟

✓ تعیین مرزهای دقیق نواحی دشوار است. البته در نواحی انسانی مانند نواحی زبانی و قومی، تعیین مرز نواحی دشوارتر از نواحی طبیعی مثل نواحی خاک یا زیست بوم هاست. چرا؟

نواحی از نظر وسعت چگونه هستند؟

• قلمرو و وسعت نواحی، متفاوت است. گاه یک ناحیه بخشی از یک روستا، یک شهر یا استان یا یک کشور است و گاه چند کشور و قاره را دربرمی‌گیرد و مقیاس جهانی دارد.

• مرزهای نواحی قابل تغییرند. در اثر فعالیت‌های انسانی یا عوامل طبیعی ممکن است ویژگی‌های خاص یک ناحیه از بین برود و وسعت آن کم یا زیاد شود؛ برای مثال، مهاجرت روستاییان از یک ناحیه یا وقوع خشکسالی، وسعت یک ناحیه کشاورزی را کاهش می‌دهد یا ممکن است به کلی آن ناحیه را به ناحیه‌ای غیرکشاورزی تبدیل کند.

مرزهای نواحی در اثر ؛ چه عواملی تغییر می‌کنند؟ مثال بزنید.

ایامرزه‌های سیاسی و اداری با مرزهای نواحی طبیعی و انسانی منطبق هستند؟

با ذکر مثال برای هر کدام ؛ توضیح دهید.

- مرزهای سیاسی و اداری معمولاً بر مرزهای نواحی طبیعی و انسانی منطبق نیستند. در پایه‌های قبلی با تقسیمات سیاسی مانند استان، بخش و شهرستان آشنا شدید. همچنین آموختید که کشورها با مرز از یکدیگر جدا می‌شوند. مرزهای سیاسی و اداری بر مبنای انتخاب و تصمیم‌گیری انسان‌ها تعیین می‌شوند. در این مرزبندی، گاهی یک ناحیه آب و هوایی، ناحیه زبانی و قومی و نظایر آن (بین چند استان یا حتی چند کشور قرار می‌گیرد.)

فعالیت تمرین عدم انطباق مرزهای سیاسی و اداری با مرزهای نواحی طبیعی و انسانی

۱- الف) در نقشه شماره (۱)، استان‌های سیستان و بلوچستان، کرمان و خراسان جنوبی چگونه از هم جدا شده‌اند؟

(ب) کدام ناحیه طبیعی در این سه استان گسترده شده است؟

۲- الف) در نقشه شماره (۲)، کشورهای افغانستان و پاکستان چگونه از هم جدا شده‌اند؟

(ب) کدام ناحیهٔ انسانی در هر دو کشور گسترده شده است؟

راهنما

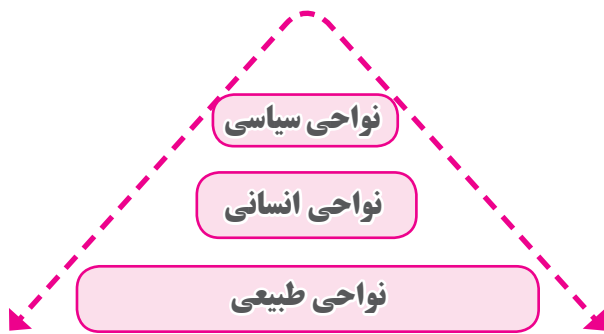
۳- آیا لزوم امرزهای نواحی طبیعی و انسانی بامرزهای اداری و سیاسی منطبق اند؟.....

شما با مطالعه این فصل، به وجود نواحی طبیعی، نواحی انسانی و نواحی سیاسی در سطح زمین پی بردید.

- نواحی طبیعی در سراسر کره زمین گسترده شده‌اند. این نواحی دارای ویژگی‌های طبیعی هستند و بستر زندگی و فعالیت‌های انسان محسوب می‌شوند. جوامع انسانی برای ادامهٔ حیات به نواحی طبیعی وابسته‌اند.
- نواحی انسانی شامل نواحی جمعیتی، فرهنگی، اقتصادی و... در بستر نواحی طبیعی شکل می‌گیرند و به وجود می‌آیند.

جایگاه و اهمیت هر یک از نواحی طبیعی و انسانی را در زندگی و فعالیت های انسان ها بیان کنید.

نواحی طبیعی یا انسانی جهان ؛ چگونه اداره می شوند؟ مثال بزنید

نکته این تصویر چیست؟

• به طور کلی، امروزه همه نواحی طبیعی یا انسانی جهان تحت مدیریت نهادهای سیاسی یا اداری قرار دارند؛ برای مثال، نهادهایی مانند شوراها، شهرداریها، بخشداریها، استانداریها، سازمانها و بالاخره حکومتها، مدیریت این نواحی را به دست گرفته اند و درباره آنها تصمیم گیری می کنند و سیاستها و خط مشی هایی را به کار می بندند.

همان طور که از بررسی نقشه ها دریافته اید، شهرها، استانها و کشورها نواحی سیاسی محسوب می شوند؛ زیرا یک نهاد آنها را اداره و مدیریت می کند. این نواحی با مرزهای قراردادی از نواحی مجاور، متمایز می شوند. در فصل های بعد، ویژگی های نواحی طبیعی، انسانی و سیاسی را مطالعه خواهید کرد.

چرا شهرها ؛ استان ها و کشور ها ، نواحی سیاسی محسوب می شوند؟

فعالیت

بیندیشیم : به نظر شما، آیا می توانیم قاره ها (مثلاً قاره آسیا یا آفریقا) را یک ناحیه بدانیم؟ چرا؟
دلیل بیاورید و پاسخ خود را توضیح دهید.

خیر، زیرا با توجه به تعریف ناحیه، آن بخش از سطح زمین که **ناحیه** نامیده می شود باید از نظروژگی های طبیعی، اقتصادی فرهنگی و... همگون باشد؛ در صورتی که در هر قاره مناطق مختلفی وجود دارد که این معیارها در آن ها متفاوت است؛ به عبارت دیگر، **هر قاره می تواند تعداد زیادی ناحیه داشته باشد که ویژگی های جغرافیایی هر ناحیه با ناحیه ی دیگر متفاوت باشد**

مهارت های جغرافیایی

نقشه خوانی/تفسیر نقشه

۱- الف) با استفاده از یک اطلس و مشاهده موقعیت نسبی کشور سوئیس و کشورهای مجاور آن، توضیح دهید چرا در سوئیس چهار ناحیه زبانی وجود دارد.

ب) با بررسی نقشه های ۱ تا ۷ درس اول، درباره وسعت و مرزهای نواحی چه می فهمید؟ توضیح دهید.

۲- همفکری کنید و با مراجعه به یک اطلس، دست کم دو نمونه مرزهای نواحی طبیعی را که با مرزهای اداری و سیاسی (در ایران یا جهان) منطبق نیستند، مشخص و در کلاس بیان کنید.

بسیار مهم : با راهنمایی دبیر محترم خود انجام دهید.

ارائه در کلاس

در هر گروه، به دلخواه یکی از موضوعات یا مثال های متن ۱ و ۲ یا مثال های مشابه را در کشور ایران یا سایر نواحی جهان انتخاب و درباره آن تحقیق کنید. نتیجه را در کلاس به صورت سمینار ارائه دهید. در تحقیق خود بر رابطه انسان و ناحیه تأکید داشته باشید و در ارائه گزارش، از رسانه های مختلف مانند نقشه و عکس استفاده کنید.

لطفا پس از گروه بندی ، هر گروه برای هر نوبت ، یکی از ارائه ها را انتخاب کرده و در کلاس ارائه دهید (بخشی از نمره مستمر هر نوبت) ، مربوط به این ارائه خواهد بود.

اپلیکیشن درسی همیار

برنامه رایگان درسی همیار

تمام پایه ها

جواب کتاب ، تدریس و نمونه سوال

همیشه رایگان

برنامه همیار کاملا رایگان میباشد